

Sviatok svätého Premenenia a požehnanie ovocia podľa tradície byzantského obradu

Šiesteho augusta slávime veľký sviatok svätého Premenenia na pamiatku slávnej zmeny výzoru nášho Pána Ježiša Krista na „vysokom vrchu“ (Mt 17, 1), ktorý kresťanská tradícia od štvrtého storočia stotožňuje s vrchom Tábor. Otcovia označujú Kristovo premenenie ako jeho „druhé zjavenie“ alebo druhý prejav jeho božstva. Z tohto dôvodu Otcovia počas kristologických sporov uvádzali Kristovo premenenie ako istý dôkaz jeho božstva. Nasledovalo ustanovenie sviatku.

Slávne premenenie nášho Pána Ježiša Krista podrobne opisujú traja evanjelisti (Mt 17, 1 – 8; Mk 9, 1 – 7; Lk 9, 28 – 36). Na túto udalosť život spomína aj svätý Peter vo svojom liste, keď hovorí: „Sami sme boli očitými svedkami jeho veleby. On dostal od Boha Otca česť a slávu, keď mu z velebnej slávy zaznel hlas: ‚Toto je môj Syn, môj milovaný, v ktorom mám záľúbenie‘“ (2 Pt 1, 16 – 18).

Svätý vrch v biblickom zmysle je vrch zjavenia Božej slávy. V Starom zákone sa hovorí, že Boh „zavolať Mojžiša na končiar vrchu“ (Ex 19, 20) a tam sa mu zjavil. Bol to svätý vrch Sinaj. Potom opäť, predtým ako sa zjavil prorokovi Eliášovi, ho Boh zavolať na „Boží vrch Horeb“ (1 Kr 19, 8). A v Novom zákone Ježiš vzal troch zo svojich učeníkov na „vysoký vrch“ (Mt 17, 1) a tam sa pred nimi premenil a zjavil im svoju božskú slávu. Ako vidíme v Biblii, vrch je obľúbeným miestom Božieho zjavenia sa ľuďom, a preto sa vrch stáva svätým vrchom. Vrch (vysoké miesto) zároveň náležite symbolizuje vyvýšený Boží príbytok „na výsosti“ (Iz 33, 5).

Ani svätý Peter, ani evanjelisti nám neprezradili názov vrchu, na ktorého vrchole sa odohralo premenenie. Ale kresťanská tradícia od štvrtého storočia označuje za toto miesto vrch Tábor, impozantnú vyvýšeninu neďaleko Nazareta, ktorá dosahuje výšku 575 metrov nad morom a nachádza sa na východnej hranici Ezdralonskej (Jezraelskej) nížiny. Tam, na vrchole vrchu Tábor, svätá Helena († okolo 330) postavila chrám svätého Premenenia, ktorý sa zakrátko stal obľúbeným pútnickým miestom kresťanov.

Autentický svedok tradície, svätý Cyril Jeruzalemský († 386), neváhal označiť vrch Tábor za miesto Kristovho slávneho premenenia (porov. PG, 33, 743). Známý obyvateľ Betlehema, svätý Hieronym († 420), s ním súhlasil vo svojom opise putovania svojej priateľky svätej Pavly po Palestíne (porov. PL, 22, 889).

Po nich svedčil aj svätý Proklos Konštantínopolský († 447): „Vrch Tábor je vrchom, na ktorého vrchole sa chcel Kristus premeniť“ (porov. PG, 65, 770).

Moderný chrám Premenenia Pána, postavený v roku 1924 na vrchole vrchu Tábor nad starobylými ruinami, navrhol známy taliansky architekt, prof. A. Barluzzi.



O význame sviatku svätého Premenenia svedčí jeho vysoké postavenie v byzantskom liturgickom kalendári. Premenenie Pána patrí medzi dvanásť veľkých sviatkov a zvyčajne je znázornené jednou zo sviatkových ikon ikonostasu. Na Východe sa tento sviatok slávi od štvrtého storočia. Jeho liturgickú slávnosť umocnili kristologické spory, keďže cirkevní otcovia považovali premenenie za nevyvrátiteľný argument pre božstvo Ježiša Krista. Spomienka na túto slávnú udalosť mala zároveň podporovať nádej veriacich na ich účasť na Kristovej sláve v nebi. Najstaršia homília na tento sviatok sa pripisuje svätému Proklovi Konštantínopolskému, ktorý zomrel v roku 447. To naznačuje, že v Konštantínopole sa tento sviatok slávil už v prvej polovici piateho storočia, prešiel tam z Jeruzalemskej cirkvi. Potom sa sviatok postupne rozšíril aj do ďalších oblastí byzantskej cirkvi.

Najznámejšie homílie na sviatok svätého Premenenia sú tie, ktoré predniesli svätý Andrej Krétsky (porov. PG, 97, 931 – 958) a svätý Ján Damaský (porov. PG, 96, 545 – 576). Najstarším umeleckým dielom znázorňujúcim slávné Kristovo premenenie je mozaika v chráme známeho gréckeho monastiera na vrchu Sinaj zo šiesteho storočia.

Bohoslužby tohto sviatku nadobudli svoju konečnú podobu počas 8. storočia, keď nádherné hymny a kánony zložili slávni hymnografi svätý Ján Damaský († 749) a svätý Kozma Maiumský († 760). V byzantskom obrade sa sviatok svätého Premenenia tradične slávil 6. augusta, pretože v tento deň bol slávnostne posvätený prvý chrám na vrchu Tábor. Počas ôsmeho storočia preniklo slávenie tohto sviatku aj na Západ, kde ho miestne cirkvi slávil v rôznych termínoch. Až v roku 1457 pápež Kalixt III. rozšíril slávnostné slávenie tohto sviatku na celú cirkev latinského obradu a zaviedol tradičný dátum 6. august. Takto sa sviatok Premenenia Pána stal univerzálnym sviatkom a 6. augusta ho slávnostne slávila východná aj západná cirkev.

Keďže evanjeliá podrobne opisujú Kristovo premenenie, pre hymnografov nebolo ťažké zložiť liturgické hymny a stichiry. Vyžadovalo si to len určitú aplikáciu biblického textu na kresťanský život v básnickej forme. Pri takejto „duchovnej aplikácii“ textu hymnografi zároveň vysvetľovali hlboký duchovný a liturgický význam sviatku, aby pomohli veriacim v ich duchovnom raste. Liturgické skladby byzantského obradu majú teda aj výchovnú hodnotu.

Niektoré stichiry na tento sviatok opisujú celú udalosť Kristovho slávneho premenenia, ako ju zaznamenali evanjelisti. A tak napríklad na utierni spievame: „Kristus vzal so sebou na vysoký vrch Petra, Jakuba a Jána na vysoký vrch a v ich prítomnosti sa premenil – jeho tvár zažiarila ako slnko a jeho odev zbelel ako svetlo. Potom sa zjavili Mojžiš a Eliáš a rozprávali sa s ním. Zrazu ich zahalil jasný oblak a z oblaku zaznel hlas: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie. Počúvajte ho!“

Táto stichira, okrem takmer doslovného zopakovania Matúšovho opisu udalosti, nám predstavuje aj teologický význam premenenia, a to: zjavenie božstva Ježiša Krista. Kristovo oslávené telo, svedectvo Mojžiša a Eliáša a Otcov hlas z neba sú nespochybniteľnými svedectvami o pravdivosti predchádzajúceho Petrovho vyznania o Ježišovi: „Ty si Mesiáš, Syn živého Boha“ (Mt 16, 16).

Druhou témou, ktorá sa opakuje v stichirách sviatku, je povzbudenie adresované apoštolom, aby dôverovali Ježišovi, keď budú konfrontovaní s ponižujúcim utrpením svojho Učiteľa. Tento bod zdôrazňuje svätý Lukáš, ktorý uvádza, že Mojžiš a Eliáš „hovorili o jeho [Ježišom] odchode [smrti], ktorý sa mal uskutočniť v Jeruzaleme“ (Lk 9, 31). Preto na večerni spievame: „Keď si sa premenil pred svojím ukrižovaním, Pane..., boli prítomní Peter, Jakub a Ján, tí istí apoštoli, ktorí mali byť s tebou v čase, keď budeš zradený; aby sa, keďže ťa videli v sláve, nezľakli v čase tvojich strastí.“ Táto stichira je tiež pripomienkou pre veriacich, aby v Kristových strastiach a smrti rozpoznali nekonečné Božie milosrdenstvo.

Tretím významom tohto sviatku je uistenie o našej vlastnej účasti na Kristovej sláve. Preto na večerni vyznávame: „Svojím premenením si, Pane, obnovil Adamovu padlú prirodzenosť do jej pôvodnej krásy a prinavrátil si jej slávu a lesk tvojho božstva.“ A znova na utierani: „Keď si sa premenil na vrchu Tábor, Spasiteľ, zjavil si premenenie ľudstva tvojou slávou, ktoré sa udeje pri tvojom úžasnom druhom príchode.“ Celá liturgia svätého Premenenia je teda naplnená radostným uistením, povzbudením a nádejou na naše vlastné oslávenie s Ježišom, pretože „my všetci s odhalenou tvárou hľadáme ako v zrkadle na Pánovu slávu a Pánov Duch nás premieňa na taký istý, čoraz slávnejší obraz“ (2 Kor 3, 18).

Sviatok svätého Premenenia sa slávi koncom leta, v čase prvého ovocia, ktoré nám pripomína veľkú Božiu dobrotu a jeho nekonečnú štedrosť. Aby sme vyjadrili svoje uznanie a vdácnosť Bohu za jeho štedrosť, prinášame niektoré druhy prvého ovocia do chrámu na požehnanie. Zvyk požehnávať prvé ovocie k nám prešiel zo Starého zákona, keďže židovský ľud hneď na začiatku svojho exodu dostal od všemohúceho Boha príkaz: „To najlepšie, prvotiny tvojej pôdy, prinesieš do domu Pána, svojho Boha!“ (Ex 23, 19). Svätý Gregor z Nazianzu († 389) nazýva prax požehnávať ovocie v chráme „správnym a svätým“ zvykom (porov. PG, 37, 119).

Kresťanská prax požehnanie ovocia v chráme siaha až do apoštolských čias. Najstaršia modlitba pre požehnanie ovocia je zaznamenaná v Apoštolských konštitúciách zo štvrtého storočia. Existuje však aj staršia Modlitba vdakyvzdania za nové ovocie v diele svätého Hippolyta s názvom Apoštolská tradícia, spísanom okolo roku 220. Svätý Hippolyt spomína požehnanie nasledovných druhov ovocia: hrozno, figy, granátové jablká, hrušky, moruše, broskyne a mandle.

Šiesty ekumenický koncil, slávený v Konštantínopole (680 – 681), nariadil, aby sa nová „pšenica a hrozno“ požehnávali v chráme na sviatok svätého Premenenia (kánón 28). Z tohto dôvodu niektoré staršie knihy s požehnaniami, nazývané Euchologia, zakazujú veriacim jesť nové ovocie skôr, ako bolo požehnané v chráme.

Farské oznamy

Sviatosť manželstva chcú prijať:

*Patrik Pastirčík, gréckokatolík, bývajúci v Šarišskom Jastrabí a
Dominika Struková, gréckokatolíčka, bývajúca v Šarišskom Jastrabí*

- *1. augusta začal sväuspenský pôst*
- *Na sviatok Preobrazenia - požehnanie ovocie*
- *Na sviatok Uspenija - požehnanie bylín*

Liturgický program od 05.08.2024 do 18.08.2024

| <i>Dátum</i> | <i>Čas</i> | <i>Program</i> | <i>Úmysel</i> | <i>Liturgický kalendár</i> |
|---------------|----------------------------------|--|---|--|
| 05.08 Po. | 18:00 18:45 | Sv. liturgia csl. Večiereň | † Rastislav Kopčík (40 dňová) | Svätý mučeník Eusignios. |
| 06.08 Ut. | 07:15 08:00 16:30 18:00 | Utieraň Sv. liturgia csl. Sv. liturgia rom. Sv. liturgia csl. | ZBP r. Kravčíkovej 35 Na úmysel dareu ZBP Márie Macurovej | SVÄTÉ PREMENENIE NÁŠHO PÁNA, BOHA A SPASITEĽA JEŽIŠA KRISTA. Požehnanie ovocia, Myrovanie |
| 07.08 St. | 18:00 | Sv. liturgia csl. | † Michal Labaš (40 dňová) | Svätý prepodobný mučeník Domécius. |
| 08.08 Št | 18:00 19:00 | Sv. liturgia csl. Sv. liturgia rom. | † z r. Tarasovičovej 332 † Ján Kačmarik | Svätý Emilián Vyznávač, kyzický biskup. |
| 09.08 Pia. | 18:00 | Sv. liturgia csl. | † z r. Zdenka Hrica | Svätý apoštol Matej. |
| 10.08 So | 17:00 17:45 | Sv. liturgia csl. Veľká večiereň | † z r. Emila Tarasoviča | Svätý mučeník a archidiakon Vavrinec. |
| 11.08 Ne. | 09:00 10:00 19:00 | Utieraň Sv. liturgia csl. Sv. liturgia rom. | Za farské spoločenstvo Na úmysel dareu | NEDEĽA 12. TÝŽDŇA PO PÄTDESIATNICI 3. hlas Odpustová slávnosť Myrovanie |
| 12.08 Po. | 18:00 | Sv. liturgia csl. | † Michal Rabík | Svätí mučeníci Fótios a Anikét. |
| 13.08 Ut. | 18:00 | Sv. liturgia csl. Sv. liturgia rom. | † z r. Skaličanovej † Milan Piatrov | Náš prep. otec Maxim Vyznávač. |
| 14.08 St. | 18:00 18:45 | Sv. liturgia csl. Večiereň | † Milan Filičko (40 dňová) | Predprazdenstvo Zosnutia presvätej Bohorodičky. Svätý prorok Micheáš. |
| 15.08 Št | 07:45 08:00 18:00 19:00 | Utieraň Sv. liturgia csl. Sv. liturgia csl. Sv. liturgia rom. | Za farské spoločenstvo ZBP r. Šenitkovej 223 † Milan Kopčík | ZOSNUTIE NAŠEJ PRESVÄTEJ VLÁDKYNE, BOHORODIČKY MÁRIE, VŽDY PANNY. Požehnanie bylín, Myrovanie |
| 16.08 Pia. | 18:00 | Sv. liturgia csl. | † Helena Krafčíková | Prenesenie Rukou neutvoreného obrazu nášho Pána, Boha a Spasiteľa Ježiša Krista, to jest svätého plátna, z Edessy do Konštantinopola |
| 17.08 So. | 08:00 | Sv. liturgia csl. | † z r. Márie Šoltisovej 25 | Svätý mučeník Myrón. |
| 18.08 Ne. | 07:00 08:00 19:00 | Utieraň Sv. liturgia csl. Sv. liturgia rom. | ZBP r. Lazorovej 244 Za farské spoločenstvo | NEDEĽA 13. TÝŽDŇA PO PÄTDESIATNICI 4. hlas Púť do Ľutiny |